KLEINE LEPIDOPTEROLOGISCHE OPMERKINGEN

VAN

F. J. M. HEYLAERTS Jr.

---

1. Over het *grooter* aantal vrouwelijke vlinders *bij kweeking* verkregen.

Meer dan eens heb ik ondervonden, dat van die soorten, welker vrouwelijke voorwerpen men zelden, zelfs hoogst zelden, *in de natuur* te zien krijgt, terwijl de mannetjes soms hoogst gemeen zijn, b. v. Orgyia antiqua L., Org. gonostigma S. V., Ligalia pilosaria Hb., Hibernia defoliaria L., Chimabache fagella F. en Phryganella Hb. enz., men juist *bij kweeking* uit de rups vele vrouwelijke exemplaren trekt. Nu heb ik meermalen gehoord en gelezen, dat men, hierop steunend, aanneemt, dat ook in den natuurlijken toestand de vrouwtjes even talrijk zouden voorkomen als de andere sexe. Ik vermeen dit, door eigen ervaring, op anatomischen en physiologischen grond, te mogen tegenspreken Kweeken, hoe naauwkeurig men ook de natuur trachte te volgen, is en blijft kweeken, d. i. kunstmatig voeden, verzorgen, grootbrengen. Het dier, dat gekweekt wordt, moet derhalve vele zaken missen, welke het in de vrije natuur ruimschoots zou gevonden hebben. Wanneer nu die ontberingen aan een *sterk ontwikkeld* dier worden opgelegd, dan is het duidelijk, dat zij door dit veel beter zullen verdragen worden, dan door een, dat *zwakker*, *minder sterk* ontwikkeld, maar toch van dezelfde soort is. Beschouwt men nu niet alleen uit- maar ook inwendig eene mannelijke en vrouwelijke rups, dan ziet men gene (in

zeer vele gevallen) mager, schraal, klein in verhouding tot deze, die plomper, dikker, grooter is. De vlugge, zenuwachtige beweging der eerste is eene krachtsinspanning van enkele oogenblikken, de bedaarde, flinke, aanhoudende gang van de laatste duidt op groote levenskracht. Opent men beide dieren, na ze door aether gedood te hebben, dan vindt men b. v de spieren van deze veel zwaarder dan bij gene, de inwendige organen, ruggevat, darmkanaal enz. meer ontwikkeld. Welke sexe nu gemakkelijker *bij kweeking* tot ontwikkeling zal komen is, dunkt mij, niet moeijelijk te raden. Dat men dan ook, *bij kunstmatige teelt*, geene *bepaalde* aanwijzing heeft, omtrent het betrekkelijk meer of minder voorkomen *in de natuur* van de eene of andere kunne, spreekt van zelf.

2. *Biston hispidarius* F.

Van deze zeldzame soort kreeg ik ll. 3 Maart een' man uit. Ik had de rupsen, in Junij 1870, op eik in het Liesbosch gevonden. Eene merkwaardige opmerking maakte ik ten opzigte van de ontwikkeling: immers den 5^{den}, ten vijf uur in den namiddag, uit de pop gekomen, liep het dier, in bijna aanhoudende vaart, met *onontwikkelde* vleugels tot des anderen daags twee uur. Toen eerst ging het rustig zitten en volgde pas de ontvouwing als gewoonlijk.

Bij het opsteken had ik het ongeluk juist het ruggevat te raken, zoodat eene massa vocht, langs de speld, over den thorax naar boven drong. Bij het dreigend gevaar, dat mijn zeldzaam exemplaar zou bederven, kwam ik op het idee, om het uitstroomend vocht in eene capillair vaccine-buisje op te vangen. Dit gelukte volkomen, mijn vlinder was goed en ik tevens, tot de wetensehap gekomen, dat men door dit middel op eenvoudige wijze zich zuiver insektenbloed, tot microscopisch of ander onderzoek, kan verschaffen.

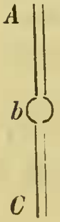

De opening *A* wordt in den droppel gehouden, de buik *b* wordt door den vasthoudenden duim en wijsvinger verwarmt; de lucht daardoor ijler geworden, ontsnapt langs *C*, en het geheel vult zich nu spoedig met het uitgestorte vocht. Ter onderzoek blaast men het nu

op een objectglaasje: wil men het voor later bewaren, dan sluit men *A* en *C* hermetisch met lak, waarbij het lang goed en vloeibaar blijft.

3. *Phigalia pilosaria* Hb. ♀.

Voor zoo ver mij bekend, wordt steeds opgegeven, dat het vrouwtje dezer soort *vleugelloos* is. Hij, die zich de moeite wil geven het diertje *levend* te beschouwen, zal zich kunnen overtuigen dat op de gewone plaats, wel degelijk vleugelstompjes aanwezig zijn, die bij het loopen duidelijk op en neer bewogen worden. De vorm der pop, *met vleugelscheeden* voorzien, doet het aanwezig zijn dier stompjes reeds vermoeden. Ik geloof, dat men om der waarheid getrouw te blijven, alleen bij die soorten van *ongevleugelde* wijfjes moest spreken, wier poppen volstrekt geen spoor van vleugelscheeden vertoonen, zoo als b v. het geslacht Psyche.

4. Het voorkomen *van twee bepaalde* (?) generatiën van lepidoptera.

Reeds eenmaal leverde ik, als bijdrage tot het antwoord op de vraag, of het voorkomen op twee *verschillende* tijden in het jaar van hetzelfde lepidopteron twee generatiën bewijst, eene kweekingsgeschiedenis van *Agrotis brunnea* F. (Tijdschr. voor Ent., jaarg. 1869, blz. 198). Thans kan ik eene dergelijke opgeven van *Agrotis Comes* Hb. Een wijfje dezer soort, gevangen 9 Augustus 1870, legde eene menigte eijeren. Aangezien deze soort nog al varieert, vermeende ik wel te doen met deze eitjes te verzorgen. Niet een bleef achter: veertien dagen later waren de rupsjes gekipt. Wetende dat ze als *rups* zouden overwinteren, vulde ik een twintigtal bloempotten met planten van *Rumex acetosa* en zette die in mijn tuin. Mijne rupsjes groeiden voorspoedig: reeds na 10 à 14 dagen waren allen voor de eerste maal verveld. Nu bragt ik ze in een der genoemde potten over en plaatste toen een cylindervormige, ijzergazen klok er overheen. Zoodra nu deze eerste pot was afgevreten, bragt ik ze in pot n° 2, enz. Den geheelen winter door zijn de diertjes aan het eten gebleven en niet één is gestorven. Thans, 1 Maart 1871, evenwel is de verhouding in grootte als volgt: één derde is

volwassen, één derde nagenoeg voor de derde maal verveld, terwijl het andere derde, of nog niet, of wel voor de tweede maal verveld is. Wat moet nu hiervan het noodzakelijk gevolg zijn? Dat de eerste welligt einde Mei—begin Junij de vlinders zullen leveren, terwijl bijna zeker de anderen in Julij—Augustus zullen uitkomen. Kan men nu aannemen, als dit zoo uitkomt, dat er twee *bepaalde* generatiën dezer soort bestaan? Ik geloof neen. Reeds C. F. Freyer geeft in de *Stettiner Entomologische Zeitung* (jaarg. 1845, blz. 286) verscheidene voorbeelden aan van ongelijke ontwikkelingen van lepidoptera, en ook Prof. Zeller schijnt in zijne *Spätlinge*, enz. (blz. 228, Tijdschr. voor Ent., 2e Serie, 5e deel) nog al gewigt te leggen op de zuivere kennis der «Flugzeiten». Ik vermeende daarom, dat bovenstaande opmerking eenigzins van belang kon wezen.

5. De nieuwe «Catalog der Lepidopteren des Europaischen Faunengebiets, von Dr. Staudinger en Dr. Woeke.

Het is volstrekt mijn doel niet deze nieuwe uitgave critisch te bespreken, dat laat ik aan meer bevoegden over. Iets is er intusschen in, dat mij onaangenaam aandeed. Onder de verbeterende bijvoegselen komt o. a. voor de opgave van het vaderland der opgesomde lepidoptera.

Gaat men de *macro's* nu na, dan worden alleen die species als Nederlandsche aangegeven, welke in Snellen's «Vlinders van Nederland voorkomen, terwijl van de later opgegevene volstrekt geen sprake is. Ja zelfs vindt men bij eenige, b. v. *B. consonaria* Hb., *Hyppa rectilinea* Esp. enz. «*exc. Bat.*» staan. Nog treuriger ziet het er in dit opzigt bij de micro's uit. Ik vond bij *één* (misschien is er hier of daar nog een) *Bat.* opgegeven. Hoewel het wel niet veel afdoet, vind ik het toch minder aangenaam, dat onze Fauna van lepidoptera, zoo goed en naauwkeurig opgegeven, zoo slecht bekend schijnt.

Breda, 1 Maart 1871.